

HOLOKAUST: NIKDY (NE)ZABUDNEME! PREDSTAVENIE Z KTOREHO BUDETE MAŤ PO TELE ZIMOMRIAVKY

Daniel Mičuda | nulife.sk | 26.02.2020

*Dramatická hra **Holokaust** vychádza zo skutočných spomienok prerozprávaných po vojne židovkou **Hildou Hraboveckou**, ktorá v roku 1942 prežila prvý dievčenský transport z územia fašistickej Slovenskej republiky do Osvienčimu. Moderným no o to kontroverzným spôsobom zobrazuje toto historické obdobie, tento bôľ národa, v ktorom vznikli najhlbšie jazvy pri utváraní moderného slovenského národa, novodobej slovenskej spoločnosti.*

Hra je rozdelená do dvoch podstatne odlišných dejstiev. V prvom sa mladá Anna Králiková retrospektívnym rozprávaním vracia v roku 1991 na rodnú hrudu, do jej otcom ospevovaného krásneho Slovenska, do vlasti svojich rodičov. Vracia sa nie celkom z nezištných dôvodov, ale hlavne preto, aby v reštitúciách získala bývalú otcovu kaviareň Ruža, ktorú rodičom zoštátnili komunisti. Narodila sa síce v ďalekej cudzine, v argentínskej emigrácii, kde prežila celý život, no za každú cenu chce získať to, čo jej rodine vraj patrí. Kaviareň, ktorú jej rodine zhabali hnusní komunisti a jej otec sa z toho nikdy celkom nedostal, čo ho až na smrť poznačilo. Keď zistila, že kaviareň nebola celkom tak ich rodinný podnik, nakoľko ju jej otec Ambróz Králik - významný slovenský básnik, národovec a intelektuál - zarizoval, iba mávne rukou. Vedť to bolo predsa všetko podľa vtedajších zákonov.

"Urobte za tým hrubú čiaru, ľudia. Už nič nevyriešite. Ak bol niekto vinný, už nežije. Cez vojnu sa tak zachovali všetci. Vedť každému je to už jedno. Kto dnes rieši nejaké morálne dilemy, keď má sám toľko svojich problémov," srdce si takto vylieva nevinne sa tváriaca Anna Králiková.

Dá sa so zdesením povedať, že aj dnes by s ňou veľa ľudí súhlasilo. "Už nám dajte pokoj s minulosťou, už prestaňte toľko pripomínať zločiny nacistov, už toľko neľutujte obeť holokaustu..", pritakávali by. Jej príbeh sa prelína s dramatickými osudmi ľudí žijúcich v nacistickom Slovenskom štáte v čase, keď majoritné slovenské obyvateľstvo prežívalo materiálnu prosperitu na úkor židov a opájalo sa rozmachom kultúry, zatiaľ čo židia boli postupne zo slovenského územia deportovaní do vyhladzovacích koncentračných táborov.

V retrospektívnom obraze vývoja udalostí v čase sa ocitáme v tejto kaviarni, ktorú ešte v tom čase vedie židovská vdova Róza Rozenfeldová (Eva Matejková), žijúca s dcérou Ester (Polina Nikolaevskaya) a zamestnávajúca sirotu Hanu (Barbora Andrešičová), ktorú kedysi kostolník našiel pred miestnym kostolom a prijal za svoju a vychoval ju. Preto ju aj volajú Hana s prídomkom Kostolníková. Je to obyčajná

pekná mladá deva s nie príliš veľkým intelektom. Často do kaviarni zavíta aj bonviván, slovenský básnik a intelektuál Ambróz Králik, človek veľmi túžiaci pozdvihnúť kultúrne slovenský národ, túžiaci natočiť slovenský film. Až tak príliš je zaslepený v ideológii tých dní, že uverí a sám seba presvedčí, že pritom je nevyhnutné zbaviť sa nepriateľa - žida. V kaviarni sa často objavuje aj miestny krčmový povaľač Jano Pujdes (Gregor Hološka), ktorý sa postupom času mení na zanieteného gardistu.

Pani Rozenfeldová pod jarmom tých dní a protižidovských kódexov, ktoré sa neustále sprísňujú a sú viac a viac proti židom, ponúkne vedenie kaviarne slúžke, ako dočasnej správkyňi majetku, úpenlivo dúfajúc, že sa tak jej majetok zachráni. Avšak aj to je málo. Nový mestský človek Ambróz Králik, zahľadený do slúžky Hany, ktorú si napokon aj vezme za svoju, túži arizovať svoju obľúbenú kaviareň, veď arizujú všetci a o majetky je vraj veľká bitka medzi pravými občanmi.

„My Slováci veľmi ľúbime svoju rodnú viesku. Ale je nám priúзка. Nuž si ju musíme preniesť do mesta. Pravdaže, niekoho z toho mesta treba zas aj vyhodiť, aby nezaberal zbytočne miesto. Pochopiteľne, všetko v súlade so zákonom“, tvrdí Ambróz. K zarizovaniu kaviarničky mu už teraz nič nestojí v ceste a smutná vdova sa mu musí podriaďovať, ostáva vo vlastnej kaviarni väzňom, na Ambrózovu ťarchu, skrývajú sa s dcérou na povale rodného domu, až kým ich obe neodvedú do transportov.

Druhé dejstvo, kde si diváci s hercami zamenia hľadisko a javisko, je už len symbolický „hovoriaci cintorín“ nedopovedaných príbehov. Každá z postáv dopovie svoj útrpný príbeh. Každý z nich nesie akoby svoj pomyslený kríž, svoju krivdu aj svoju vinu. Spáchané zlo sa stáva banalitou. Dobro v podobe bezdetnej šičky Kristíny Majerovej (Edita K. Borsová), ktorá ukrývala počas vojny kamarátku Ester, Lili Weissovú (Anežka Petrová), ako aj samotný rozporuplný charakter gardistu Pujdesa, ktorý paradoxne z pomsty za smrť vlastného syna, z ktorej vinil židovského doktora Weissa, vzal priamo z vagónu a potom ukrýval a prijal za svojho doktorovho najmladšieho syna, vychádza na povrch. Ťaživo nápadná minulosť je po generácie usilovne zametaná pod koberec.

Prvá časť hry sa odohráva v miestnej dobovej kaviarni a druhá kdesi medzi nebom a zemou, tam, kde mŕtvi ožívajú a vypovedajú o svojich dávno zabudnutých pomníkoch a hrobách, často aj zhanobených. Sme akoby krajinou poničených cintorínov a pomaly akoby zabúdame na ľudskú úctu a súcit k tým, ktorým bolo najviac ublížené.

Viliam Klimáček napísal hru ako príbeh Hildy Hraboveckej, ktorá bola jednou z deportovaných v prvom slovenskom transporte do Osvienčimu z východného Slovenska v roku 1942. Na rozdiel od väčšiny svojej rozvetvenej rodiny prežila a v poslednom období života sa opäť proti svojej vôli v myšlienkach vracala do obdobia, ktoré ju, vlastnými slovami, na doživotie determinovalo. Divadelná hra Holokaust vystupuje z masového vyvražďovania ľudí židovského pôvodu v tomto období. Dá sa

konštatovať, že je príbehom celého nášho 20. storočia, ktoré na „pomyslených poničených cintorínoch“ postavilo svoje dejiny.

V inscenácii Holokaust svoj herecký koncert predvádza Milan Ondřík v postave Ambróza Králíka, ktorého výkon je viac než bravúrny, miestami pripomínajúc maestra Krónera v Obchode na korze. Oceňujeme aj výkon Martina Hronského, ktorý v postave rádia výborne imitoval zvuky a dobové hlášky striedajúce sa s dobovou hudbou.

Celkové trvanie v dvoch dejstvách je niečo vyše dva aj pol hodiny vrátane prestávky. Hra mala svoju prvú premiéru v divadle Aréna v roku 2012. Ako sám autor Viliam Klimáček priznáva, toto spracovanie vnímal ešte emotívnejšie, to prvé si už až tak dopodrobna s odstupom času nepamätá. Je preto pre neho ešte dojemnejšie ako to prvé spracovanie.

Hra je súčasťou tzv. Občianskeho cyklu Divadla Aréna. Film Svätopluk - kráľ starých Slovákov, ktorý je v inscenácii použitý vznikol len pre účely inscenácie ako súčasť umeleckého zámeru. Všetky jeho súčasti a ich vzájomná súvislosť sú umeleckou licenciou.

Záverom len toľko, že k hudobnej dramaturgii by sme pridali pár odstrašujúcich dobových piesní typu Slováci sme od rodu. Napríklad scénou so zvukom rinčiaceho skla rozbíjania okien židovských domov od gardistov by sme pridali na atmosfére strachu. No každopádne toto výnimočné predstavenie si určite nenechajte ujsť! Je to totiž Predstavenie s veľkým P, z ktorého budete mať zimomriavky ešte dlho potom...

Vstupenky a info : <https://www.divadloarena.sk/sk/predstavenia/holokaust>